

частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.02.2025 № 131-р. *Єдиний вебпортал органів виконавчої влади України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792-2024-%D1%80#Text>.

3. МВС розробляє закон про кримінальну розвідку: що це таке. Офіційна сторінка видання Kyiv Post. URL: <https://www.kyivpost.com/uk/post/62147>.

4. Albul S.V. Criminal Intelligence as a Function of Operatively-Search Activity: European Experience and Ukrainian Prospects. *European Reforms Bulletin: international scientific peer-reviewed journal: Grand Duchy of Luxembourg*. 2015. № 2. P. 2–6.

5. Бандурка О.М., Перепелиця М.М., Манжай О.В., Шендрик В.В. Оперативно-розшукова компаративістика : монографія. Харків : Золота міля, 2013. 352 с.

6. Некрасов В.А. Сучасне розуміння кримінальної розвідки як напряму діяльності правоохоронних органів. *Кримінальна розвідка: методологія, законодавство, зарубіжний досвід : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Одеса, 29 квіт. 2016 р.). Одеса : ОДУВС, 2016. С. 19–20.

7. Case of Klass and Others v. Germany (Application no. 5029/71). Judgment of 6 September 1978. *European Court of Human Rights*. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57510%22%5D%7D>

Артур ВОЛОБОЄВ

доктор філософії,

начальник відділу організації освітнього процесу

Донецького державного університету внутрішніх справ,

Валентин ТУЛНОВ

кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції,

заступник директора Навчально-наукового інституту

підготовки фахівців для підрозділів

кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка

Донецького державного університету внутрішніх справ

МЕХАНІЗМ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Організована злочинність як соціально-правове явище має стійкі внутрішньогрупові зв'язки, ієрархічну побудову та спрямованість на систематичне отримання доходів злочинним шляхом. Ця загроза посилюється в умовах збройної агресії проти України, коли злочинні угруповання використовують воєнний час для розширення свого впливу – від незаконного обігу об'єктів озброєння до привласнення гуманітарних ресурсів. У зв'язку з

цим, окреслення механізму протидії організованій злочинності Національною поліцією є не лише теоретичним аспектом, а й безпосередньо актуальним практичним напрямом діяльності.

На нашу думку, механізм протидії організованій злочинності в діяльності Національної поліції України – це функціонально взаємопов'язана система нормативно-правових, організаційно-управлінських, оперативно-розшукових та інформаційно-аналітичних засобів, спрямованих на запобігання, виявлення, документування та припинення діяльності організованих злочинних груп і злочинних організацій. Механізм передбачає консолідацію всіх структурних елементів, де неефективність одного елемента знижує рівень результативності інших.

Так, нормативно-правову основу механізму становить Закон України (далі – ЗУ) «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» [1]. Стаття 1 цього Закону визначає організовану злочинність як сукупність кримінальних правопорушень, що вчиняються у зв'язку зі створенням та діяльністю організованих злочинних угруповань, а стаття 6 окреслює основні напрями боротьби з цим явищем. Слід зауважити, що підпункт «б» пункту 2 статті 5, що раніше передбачав існування спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю Міністерства внутрішніх справ, було виключено ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування органів внутрішніх справ» від 12.02.2015 № 193-VIII. Водночас пункт 3 статті 5 у чинній редакції відносить органи Національної поліції до тих, що беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю [1] у межах виконання інших основних функцій.

Кримінально-правовий елемент механізму забезпечується нормами Кримінального кодексу України (далі – КК України). Стаття 28 КК України розмежовує форми співучасті, причому частина третя (організована група) і четверта (злочинна організація) мають визначальне значення для кваліфікації. Статті 255, 256 та 257 КК України встановлюють відповідальність за створення злочинної організації, сприяння її учасникам та бандитизм відповідно [2]. Правозастосовна практика цих норм засвідчує труднощі у доказуванні ознак організованості, зокрема щодо стійкості, попередньої змовленості, розподілу ролей, що нерідко стає підставою для перегляду судових рішень в апеляційній та касаційній інстанціях.

Процесуальний інструментарій механізму сформований з урахуванням Глави 21 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), що регламентує проведення негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД). Для документування організованої злочинної діяльності найбільш значущими серед НСРД є аудіо- та відеоконтроль особи (ст. 260 КПК України), зняття інформації з електронних комунікаційних мереж (ст. 263 КПК України), обстеження публічно недоступних місць (ст. 267 КПК України), контроль за вчиненням злочину (ст. 271 КПК України), який проводиться у формі контрольованої поставки, оперативної закупки, спеціального слідчого експерименту та/або імітування обстановки злочину, а також виконання

спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованих груп чи злочинних організацій (ст. 272 КПК України) [3]. Саме останні два види НСРД свідчать про найбільшу результативність під час викриття наркотрафіку, торгівлі об'єктами озброєння та корупційних схем. Проблемним залишається те, що строки проведення НСРД (ст. 249 КПК України) не завжди достатні для повноцінного документування багаторівневих злочинних структур.

Інституційну складову механізму визначає ЗУ «Про Національну поліцію». Стаття 23 конкретизує повноваження поліції від превентивної та профілактичної діяльності (п. 1) до здійснення оперативно-розшукової діяльності відповідно до закону (п. 26) [4]. Безпосередньо протидією організованій злочинності займається кримінальна поліція, на яку покладено оперативне супроводження та документування злочинної діяльності. Оперативно-розшуковий компонент регулює ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність», у якому стаття 8 закріплює права оперативних підрозділів, серед яких використання конфіденційного співробітництва [5]. Цей інститут, передбачений також статтею 13 ЗУ «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» [1] і залишається одним із найдієвіших засобів подолання методів конспірації організованих структур. При цьому слід дотримуватися вимог статті 11 ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність» та статті 275 КПК України, де передбачена заборона залучення до виконання оперативно-розшукових завдань та кримінального процесу осіб, професійна діяльність яких пов'язана зі збереженням професійної таємниці. Недотримання такої заборони під час проведення НСРД з виявлення та документування злочинів є підставою для визнання отриманих за їх результатами фактичних даних недопустимими доказами [6, с. 82].

Не менш важливою є інформаційно-аналітична складова. Стаття 25 ЗУ «Про Національну поліцію» закріплює повноваження у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення, а стаття 26 – порядок формування реєстрів та баз (банків) даних [4], зокрема із біометричною та мультимедійною інформацією. В умовах, коли організовані групи активно використовують месенджери з наскрізним шифруванням, криптовалюти та Darknet, аналітична спроможність поліції набуває першочергового значення, а міжвідомча координація зі Службою безпеки України та прокуратурою (ст. 16 ЗУ «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» [1]) доповнює внутрішні ресурси поліції зовнішнім інформаційним потенціалом.

Отже, підсумовуючи слід зазначити, що механізм протидії організованій злочинності є багатокомпонентною системою, дієвість якої залежить від узгодженості та адаптивності правових інструментів. До актуальних напрямів подальших наукових досліджень та удосконалення норм чинного законодавства слід віднести:

- перегляд правового статусу Національної поліції у системі суб'єктів боротьби з організованою злочинністю;
- розширення строків проведення НСРД у кримінальних провадженнях щодо злочинних організацій;

– посилення спроможностей аналітичних підрозділів з огляду на зростання кіберзлочинності.

Список використаних джерел

1. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю. Закон України від 30.06.1993 № 3341-ХІІ. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text>.

2. Кримінальний кодекс України. Закон України від 05.04.2001 № 2341-ІІІ. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України від 13.04.2012 № 4651-VІ. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

4. Про Національну поліцію. Закон України від 02.07.2015 № 580-VІІІ. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

5. Про оперативно-розшукову діяльність. Закон України від 18.02.1992 № 2135-ХІІ. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.

6. Волобоек А.О., Пекарський С.П., Потіхенський А.І. Виконання спеціального завдання негласними співробітниками при документуванні злочинних дій на тимчасово окупованих територіях. *Електронний журнал «Успіхи і досягнення у науці»*. Серія «Право». Вип. № 4(4) Київ : Наукові перспективи, 2024. С. 72–84. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-4\(4\)-72-84](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-4(4)-72-84).

Володимир ВОЛОШИН

старший викладач кафедри спеціальних дисциплін

факультет правоохоронної діяльності

Національна академія

Державної прикордонної служби України

імені Богдана Хмельницького

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ В ІНІЦІАТИВНОМУ ОПЕРАТИВНОМУ ПОШУКУ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Збройна агресія рф проти України суттєво трансформувала умови здійснення оперативно-розшукової діяльності (ОРД). Поява тимчасово окупованих територій (ТОТ) унеможливила фізичну присутність оперативних підрозділів у зонах, де концентрується значна частина злочинної діяльності –